

Helsinški *bilten*

HELSINŠKI ODBOR
ZA LJUDSKA PRAVA U SRBIJI
Kralja Milana 10, Beograd;
tel. 011/268-7404; fax. 2639-437;
e-mail: office@helsinki.org.rs
<http://www.helsinki.org.rs>

BR.120 // OKTOBAR 2015.

RUSKA MEKA MOĆ U EKSPANZIJI

Srpska politička elita se uvek oslanjala na Rusiju, pa je očekivala od nje da je podrži u ratnim poduhvatima devedesetih godidna. Međutim kolaps Sovjetskog Saveza, kao i podrška Slobodana Miloševića pučistima protiv Mihaila Gorbačeva, učinila je rusku podršku beznačajnom. Rusija je uglavnom podržavala politiku Kontakt grupe sve do povlačenja Borisa Jeljcina sa vlasti. Situacija se promenila tek dolaskom Vladimira Putina, odnosno njegovim zaokretom u odnosu

na Zapad. On je definisao novu rusku strategiju vraćanja na poziciju velesile, što podrazmeva da rusko prisustvo na Balkanu postaje sve značajnije. Na minhenškoj Konferenciji o bezbednosti (2007) Putin je najavio svoju strategiju koja se uglavnom oslanjala na energetska moć Rusije, što je bilo od presudnog značaja kada je reč o balkanskim zemljama s obzirom na njihovu zavisnost od ruskih energenata.

Promenom međunarodnog političkog konteksta i sve većih ambicija Rusije da postane uticajan akter, Rusija je počela da razvija instrumente javne diplomatije sa ciljem da paralelno jača i dejstvo meke sile. Međutim, rezultati su marginalni, u velikoj meri zbog toga što se oslanjala na mehanizme još iz sovjetskog vremena koji nisu odgovarali savremenim informativnim mehanizmima.

Rusija je pokrenula čitav niz projekata namenjenih stranoj javnosti (među njima i kampanju za dobijanje Zimske olimpijade 2014, na primer), koja je počela još 2005. Te godine osnovana je kompanija Russia Today (Rusija danas) koja emituje vesti na engleskom. Predsednik Putin je osnovao Fond „Ruski mir“ sa ciljem da se promoviše ruska kultura i ruski jezik, po modelu British Council, Goethe Institute i sl.¹

Dimitrij Medvedev je 2008. godine osnovao Federalnu agenciju za Zajednicu Nezavisnih Država. Glas Rusije, najstarija svetska radio stanica, je 2008 promenila rukovodstvo sa idejom da modernizuje delovanje. Medvedev je takođe 2010. godine osnovao Fond za podršku javnoj diplomatiji „Gorčakov“ i Ruski savet za međunarodne odnose. Tada je usvojen i novi koncept međunarodnog razvoja a godišnji budžet za međunarodnu pomoć iznosi oko 500 miliona dolara.²

Aneksija Krima i eskalacija konflikta u Ukrajini tokom 2014. godine dovela je do zategnutosti odnosa između Rusije i zapadnih zemlja (uvedene su sankcije Rusiji) što je dovelo do potpunog novog konteksta u kome su (dez)informacije postale ključno oružje. Svesna medijske moći, Rusija daje prioritet medijima i njena strategija je tokom 2014. i 2015. godine usmerena na stvaranje alternativnih medija i alternativne interpretacije događaja.

1 http://ruskarec.ru/opinion/2015/10/04/chvrst-stav-o-mekoj-sili-rusije_479425.

2 Isto.

Demonstrirajući u Siriji najnoviju verziju „tvrde moći“, nakon Gruzije (2008) i Ukrajine (2013), kojima se na uznemirujući način vratila na svetsku scenu, Rusija pokazuje da je u međuvremenu shvatila i važnost „meke moći“ kao efikasnog mehanizma planetarnog delovanja. Najveći proboj u tom smislu Moskva je ostvarila u medijskoj sferi, suprotstavljajući se globalnoj medijskoj „silen-enizaciji“, kao modelu kojim se Zapad tradicionalno služi u širenju sopstvenog uticaja.

Nepuna 24 sata nakon početka vazdušne vojne operacije u Siriji jedan ruski medij oformio je petojezični (ruski, engleski, francuski, nemački i ukrajinski) portal, na kome objavljuje sve medijske informacije o toku operacija, uključujući i saopštenja na tviteru. Takođe, rusko Ministarstvo odbrane to čini posredstvom svog sajta i svakodnevnih obraćanja javnosti vojnih zvaničnika. Cilj je da se na taj način parira izveštajima medija i zvaničnika zapadnih zemalja koji su sumnjičavi prema ruskim namerama u regionu Bliskog istoka.

Dometi ruske strategije na medijskom planu još su ograničeni, ali se informacije sa njenih portala i drugih medijskih kuća sve više se koriste. Za razliku od sovjetskih vremena, Rusija se u svojoj strategiji oslanja na profesionalne novinare čija se propagandna moć zasniva na informacijama koje su relevantne, ali je interpretacija u „funkciji zaštite državnih interesa“.

Očigledno je da se Rusija fokusira na korišćenje meke moći na savremen način poput zapadnih zemalja. Uz sva početna ograničenja treba očekivati da će Rusija sve više osvajati i taj prostor, što posebno važi za Balkan.

Generalni direktor Ruskog instituta za strateške studije (RISI) Leonid Rešetnjikov kaže da sa „sigurnošću može govoriti da se vlast u Srbiji nalazi pod kontrolom SAD“. Takođe je istakao da Rusija danas ne pruža gotovo nikakvu podršku svojim saveznicima u balkanskim zemljama te

da Rusija treba da uspostavi stalni dijalog na nivou studenata, naučnika, političara, biznismena, delatnika u kulturi i umjetnosti.³

PRIMENA RUSKE MEKE MOĆI U SRBIJI I NA BALKANU

Kao strateški važna tačka prema Evropi, Srbija je u viđenju Kremļa, kako se čini, pogodna da postane „ogledno dobro“, na kome bi se ukupna rastuća moć Rusije uspešno manifestovala. Tim pre, jer je u Srbiji već dobro pozicionirana. Na političkom planu – dobri međusobni odnosi na najvišem međudržavnom nivou, posebno između predsednika država Vladimira Putina i Tomislava Nikolića, kao i neprihvatanje Beograda da sledi spoljnu politiku Evropske unije (EU) kad je reč o Ukrajini (Srbija je jedina zemlja-kandidat za članstvo u EU koja nije uvela sankcije Rusiji); na ekonomskom – energetska zavisnošću Srbije od ruskih izvora snabdevanja, vlasništvom nad Naftnom industrijom Srbije (NIS), učešćem u infrastrukturnim projektima (modernizacija železnice)...⁴

Osim toga tu su - što je sa stanovišta doktrine „meke moći“ možda i najvažnije - proruski resentimani većine građana Srbije. Iako formalno i egzistencijalno upućena na Evropsku uniju, Srbija se, zbog unutrašnje podeljenosti još uvek koleba u geostrateškoj orijentaciji.⁵ Uticajni proruski konzervativni blok, od Srpske pravoslav-

ne crkve, do niza vanparlamentarnih stranaka poput Demokratske stranke Srbije, Treće Srbije, Dveri, Srpske narodne stranke, značajnog dela naučne i kulturne elite i medija, kod pojedinih analitičara proizvode utisak o identitetskoj „rusizaciji srpske nacije“.⁶

Ruski analitičari smatraju da se model saradnje između Srbije i Rusije realizuje u okviru nekađanje paradigme koji ne odgovara savremenim izazovima. Prevladava „tradicionalni diskurs“, a to se pre svega odnosi na njegove elemente, poput pravoslavlja, vizantijskog nasleđa, slovenstva, uzajamnog istorijskog pomaganja.⁷

Međutim, ruski analitičari i komentatori balkanskih prilika uglavnom ističu da se „Balkan ne može posmatrati odvojeno od geopolitičke situacije, niti se može prognozirati konačno rešenje balkanskog pitanja sve dok ne vidimo konačne izmene kompletne političke karte sveta“.⁸ Jelena Guskova smatra da rešenje balkanskog pitanja umnogome zavisi od Rusije. Ona ističe da je Rusija bila pasivna do 2007. godine, ali da se to promenilo i da se sada aktivno uključila sa svojim stavom u balkansko pitanje, konkretno kad je reč o Kosovu.⁹

Zvanična Rusija veoma vešto igra na frustraciju Srbije zbog ratnih poraza i posebno na frustraciju vezanu za genocid u Srebrenici. Ističe se da je cilj Zapada jasan, jer nastoji „izmeniti vektor razvoja Srpske i njenu orijentaciju na Srbiju i Rusiju, i uspostaviti njenu potpunu potčinjenost

3 <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/563342/Putinov-analiticar-Vlast-u-Srbiji-je-pod-kontrolom-Amerike>

4 Srbija i Rusija su 2013. godine potpisale strateški sporazum o međusobnoj saradnji koji podrazumeva ekonomsku i političku saradnju, kao i koordinaciju u međunarodnim odnosima.

5 „Raspolučenost između Evrope, kojoj pripada geografski i civilizacijski, i Rusije koju istorijski i emotivno doživljava kao starijeg brata i zaštitnika, napravila je od Srbije onog Buridanovog magarca kome pretila opasnost da skapa između ta dva plasta sena“ – piše Blic u posebnom dodatku „Srbija dušom u Rusiji, novčanikom u Evropi“, 24. maj 2015.

6 „Identifikacija s ruskom nacijom, i stvarnom i izmišljenom, pre svega s njenim zabludama i glupostima, negira i bliskost s jugoslovenskim susedima. Regionalna reintegracija i ulazak u NATO su panične opsesije nove političke patologije“, piše Nikola Samardžić u kolumni „Nova srpska nacija“, Danas, 17. april 2015.

7 Darja Basova, Rusko-srpske odnose treba, Geopolitika, septembar 2015.

8 Geopolitika, avgust 2015.

9 Rosija Segodnja, Guskova: Glasanje o Srebrenici – veliki uspeh ruske diplomatije, Geopolitika, avgust 2015.

Zapadu".¹⁰ Takođe se ističe da formulacija „genocid“ treba da stvori međunarodno-pravni osnov za intervenciju u drugim strateški važnim područjima u svetu".¹¹

I Crna Gora ima važno mesto u ruskoj propagandi, posebno imajući u vidu da će Crna Gora, najverovatnije krajem godine dobiti poziv za članstvo u NATO. Ruski komentatori ističu da će zbog toga najverovatnije doći do izvesnog zahlađenja bilateralnih odnosa. Oni očekuju i jačanje antiruske retorike. Rusija se, kako se ističe, po pitanju spoljne politike Crne Gore ne treba obraćati Podgorici, nego sedištu Severnoatlantske alijanse u Briselu.¹² Takođe, treba imati u vidu i ruski prodor u medijsku sferu Crne Gore, kao i uticaj Ruske pravoslavne crkve na Srpsku pravoslavnu crkvu, kako u Crnoj Gori, tako i u Srbiji.

Dušan Reljić, šef predstavništva Nemačkog instituta za međunarodnu politiku i bezbednost (SWP) u Briselu, smatra da Moskva neće sprečavati članstvo u EU, ali će pokušati, kako god bude mogla, da spreči da Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora pristupe NATO.¹³

RUSKI MEDIJSKI PROBOJ

Tokom 2014. godine Rusija je, kad je reč o mekoj sili generalno,¹⁴ napravila zaokret, s time što su prioritetno mesto dobili mediji. Tri tradicionalne medijske kuće, međunarodni radio „Raša tudei“, agencija RIA novosti i radio „Glas Rusi-

je“ stavljene su pod isti kišobrana, konglomerat Russia Today (RT).¹⁵ Prema ruskim procenama, auditorijum kome se obraća, na engleskom, španskom i arapskom jeziku broji milijardu ljudi. Koncentracija iskusnih profesionalaca, i po mišljenju nekih ovdašnjih kolega, proizvodi veoma dobre efekte.¹⁶

Ruski medijski gigant u Srbiji za sada ima jedno prepoznatljivo ime – Sputnjik. Reč je o agenciji – ispostavi RT, koja od kraja 2014. godine, osim portala, redovno, tri puta dnevno emituje i polusatni radio-program. Sputnjikove vesti koje se emituju pod sloganom „govorimo ono što drugi prećutkuju“, prenosi za sada RTVStudio B u Beogradu i više lokalnih radio stanica (Niš, Novi Sad, Arandjelovac, Požarevac, Kruševac). Ambicija da se medijska ponuda dopuni televizijskim programom dosad nije ostvarena.

Isto važi i za nastojanje da legalno i transparentno u ovdašnje medije uđe ruski kapital. Prema tvrdnjama ruskih izvora,¹⁷ uzaludni napor da se kupi bar jedna ovdašnja tv stanica traju već gotovo deceniju. To za sada, važi i za aktuelni proces privatizacije medija koji se u Srbiji sprovodi u skladu sa setom najnovijih medijskih zakona. Iako su ruski investitori bili zainteresovani za kupovinu nekada amblematične televizije B92, ona je prodana grčkom kupcu, u paketu sa TVPrva. Prema istom izvoru, za kupovinu popularne beogradske radiotelevizijske stanice Studio B bile su zainteresovane tri (ozbiljne)ruske kompanije; ona je, međutim, nedavno otišla u ruke domaćeg kupca. Želju ruskih kompanija da se po-

10 Igor Grekov: Srebrenica; Rusija brani istorijsku pravdu, Geopolitika, avgust 2015.

11 Igor Grekov, Srebrenica: zašto je Rusija uložila veto, Geopolitika, avgust 2015.

12 Дарја Басова је аналитичар Московског државног универзитета међународних односа (МГИМО).ruskarec.ru.

13 <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/512353/Reljic-Nema-opasnosti-od-pojacanog-uticaja-Moskve-na-Balkan>

14 Prema tvorcu koncepta meke sile, harvardskog profesora Džozefa Naja, njeni osnovni rasursi su sistem vrednosti, kultura i politika.

15 Nastojanje da konglomerat na globalnoj sceni postane prepoznatljiv pod ruskim imenom koje znači „Rusija danas“, nije uspelo, pa se u svetu i dalje naziva engleskom verzijom imena istog značenja „Raša tudei“ (Russia Today).

16 ...mislim da (je) RT (Russia Today) daleko usavršena, bolja verzija CNN-a. Novinari su lepši i ubedljiviji, a teme obrađene mnogo zanimljivije i bolje. Jer ruska država za njihov rad ne žali para“, smatra kolumnistkinja Danasa Ruža Ćirković, Danas 28. septembar 2015.

17 Objavljeno u „R magazinu“, Nedeljnik, septembar 2015.

zicioniraju na medijskoj sceni Srbije, kako tvrdi Nikita Bondarov iz Ruskog instituta za strateške studije, blokiraju srpske vlasti.¹⁸

Ruski „pogled na svet“ je, međutim, znakovito prisutan u velikom broju medija u Srbiji. To važi za gotovo sve tabloide, ali i za tiražne političke dnevne listove, poput Večernjih novosti i Politike.¹⁹ Među najizrazitije javne zagovornike antievropske orijentacije Srbije sa izrazito proruske pozicije svakako spada nedeljnik Pečat, kao i Geopolitika.

Među uspešne medijske projekte u Srbiji, pokrenute nedavno, ruski komentatori svrstavaju, osim Sputnjika, i portal Russia Beyond The Headlines, koji osim sajta ruskarec.ru (sa više od četvrt miliona posetilaca) objavljuje specijalne dodatke u Geopolitici i u Nedeljniku (koji, osim toga, od nedavno pisanje pojedinih tema poveravaj ruskim autorima).

DRUGE FORME DELOVANJA

Proevropska orijentacija Srbije od 2000. godine nikad formalno nije dovedena u pitanje. U prvim godinama tranzicije i velika većina građana davala je podršku toj orijentaciji. Međutim, poslednjih godina raspoloženje građana za ulazak u EU postepeno opada, da bi prema najnovijim istraživanjima kancelarije za evropske integracije Vlade Srbije palo na samo oko 40 posto.

Indikativno je da do silaznog trenda podrške EU, dolazi u vreme kad u parlamentu Srbije, od 2012. godine nema nijedne evroskeptične,

18 Isto. „Treba shvatiti da u Srbiji postoji suprotstavjanje ruskom prisustvu na veoma visokom nivou i pored velikog broja rusofila u zemlji“, tvrdi Bondarov.

19 Prema nekim špekulacijama, iza kupovine udela najstarijeg srpskog dnevnika, Politike, koju je pre nekoliko godina formalno obavila firma registrovana u Moskvi stoji ruski kapital (kad je transakcija obavljena verovalo se da iza nje stoji ovdašnji biznismen Miodrag Bogičević).

ondosno antievropske stranke, stranke koja bi zagovarala promenu strateške orijentacije Srbije i njeno bliskije povezivanje sa Rusijom. Sa druge strane, prema nedavnim istraživanjima Nove srpske političke misli, čak 61 odsto građama podržava savez s Moskvom.²⁰

To većinsko raspoloženje stanovništva nema političku reprezentaciju u parlamentu, ali dominira u javnom diskursu. Naklonost prema Moskvi, koja, kao i prema Evropskoj uniji, oscilira, posebno raste kad Rusija i njen predsednik Vladimir Putin na međunarodnoj sceni nastupaju kao „zaštitnici“ Srbije i navodnih, srpskih nacionalnih interesa. To, na primer, važi za ruski veto u Savetu bezbednosti UN na predloženu rezoluciju kojom bi se obeležila 20-godišnjica genocida u Srebrenici, u julu 2015.

U javnom i kulturnom životu Srbije rusko prisustvo je najizrazitije predstavljeno prisustvom predstavnika ruske naučne i kulturne elite na skupovima (najčešće sa geostrateškom i istorijskom tematikom).

Ruski analitičari koji se bave odnosima između Srbije i Rusije, podsećaju da, za razliku od prakse zapadnih zemalja, ruska „meka moć“ nije „uokvirena“ nevladinim organizacijama. Da li se, i u kojoj meri neke desničarske organizacije finansiraju iz Rusije nedovoljno je transparentno za pouzdane zaključke. Praktično, osim Sputnjika, tokom poslednjih godinu dana aktivan je samo medija centar „Balkan ekspres“, koja sebi u zaslugu pripisuje organizaciju premijere filma „Sunčanica“ kojoj je prisustvovao režiser, inače čest gost Beograda, Nikita Mihalkov, pomoć u organizaciji donošenja „Blagodarnog ognja“ u Beograd, i inicijativu za dolazak Jevgenija Primakova.

Ruski analitičari takodje skreću pažnju na paradoks: ogromna, i dalje apsolutna većina

20 Politika, 1. avgust 2015.

stanovništva, kako tvrde, gaji simpatije prema Rusiji, a „mi još nemamo nijednu(!) nevladinu organizaciju koja stalno i planski funkcioniše u Srbiji“. Kako, međutim, zaključuje isti autor, za tim možda i nema potrebe, jer „... naša glavna meka sila u ovom trenutku je lični i nesporni autoritet predsednika Rusije u narodu“.

Veliki broj političkih partija i pokreta takođe drži „rusku stranu“. Na tom podužem spisku prednjači Srpska radikalna stranka,²¹ a slede je Demokratska stranka Srbije, Dveri, Državotvorni pokret, Srpska narodna partija, Naši, Treća Srbija... U vezi sa njima postoje osnovane indicije da se većina njih finansirani iz Moskve.²² Nažalost, s obzirom da eventualna finansijska podrška nije transparentna, nema pouzdanih podataka.

Njihova bliskost sa Rusijom i njenim stavovima je više nego očigledna. Primera radi, Boško Obradović, predsednik Srpskog pokreta Dveri, je prilikom posete Moskvi istakao da je „Srbija zapadna granica Rusije“ i da je potrebno veće prisustvo Rusije na Balkanu.²³

HUMANITARNI CENTAR U NIŠU

O ruskom humanitarnom centru koji više godina postoji u Nišu u javnosti nema puno informacija. Svojevremeno, kad je osnivan, nagađalo se da predstavlja zametak ruske

bezbednosno-obaveštajne baze, kao protivteža američkoj vojnoj bazi Bondstil na Kosovu.²⁴

Domaći zvaničnici tvrde da je Regionalni humanitarni centar isključivo humanitarnog karaktera i da ni na koji način ne ugrožava druge mehanizme²⁵ za pružanje pomoći u slučaju elementarnih i drugih nepogoda. Regionalni centar u Nišu obavio je uspešnu misiju pružanja pomoći i spasavanja stanovništva prilikom poplave koja je u proleće 2014, zadesila Obrenovac.

U leto 2015, u Srbiju je iz Rusije stigao još jedan „humanitarac“. Jevgenij Primakov, unuk istomenog bivšeg ruskog premijera otvorio je u Beogradu predstavništvo svoje Ruske humanitarne misije (RHM). Tokom boravka u Beogradu Jevgenija Primakova mlađeg primio je (i blagoslovio) srpski patrijarh Irinej: „Sa blagoslovom dva patrijarha, srpske crkve i ruske politike RHM želi da pomogne ugroženom narodu na jugu Srbije“, izjavio je Primakov tom prilikom.²⁶

U opširnom intervjuu koga je dao glavnom političkom dnevniku u Srbiji, Primakov je rekao da je projekat Ruske humanitarne misije jedan od poslednjih koje je blagoslovio njego deda, koji je, objasnio je unuk, „dobro razumevao značenje 'meke moći', pogotovo za državu poput Rusije: Deda je upravo to prepoznavao u RHM... on je preporučivao regione u kojima treba startovati. Rekao je: 'Veoma je važno raditi na Balkanu, veoma je važno raditi u Srbiji'“.²⁷

Čime će se RHM konkretno baviti u Srbiji još nije poznato.²⁸ Do sada su javno promovisano

-
- 21 Prema istraživanjima javnog mnjenja, Srpskoj radikalnoj stranci je za nekoliko procentnih poena porastao rejting nakon povratka njenog lidera Vojislava Šešelja iz Haga; odnosno, ona bi na eventualnim izborima prešla cenzus i ušla u parlament.
- 22 Predsednica Demokratske stranke Srbije Sanda Rašković Ivić je, verovatno imajući u vidu i takvu percepciju u javnosti, nakon posete Moskvi tvrdila da „nije dobila nijedan euro ili rublju“ za politički rad svoje partije, Politika, 1. avgust 2015.
- 23 Srbija je zapadna granica Rusije, Večernje novosti, 2. oktobar 2015.

---

24 Vašingtonski Centar za strateške i međunarodne studije je tada ocenio da „Moskva ima ambiciju da tu stvori vojnu bazu“.

25 Takav je, na primer, evropski Mehanizam civilne zaštite kome će se Srbija priključiti tokom pristupnog procesa Evropskoj uniji.

26 Politika, 29. jul 2015.

27 Isto.

28 Po mišljenju nekih domaćih analitičara, reč je o još jednoj „ruskoj agenturi“ u Srbiji, Danas, 31. jul 2015

samo tokom jedne misije pomoći izbeglicama sa Bliskog istoka u Preševu.

POLITIKA „JEDNAKE DISTANCE“

Kad je reč o politici „jednake distance“ i prema Briselu i prema Moskvi, koja podrazumeva da Srbija opstajava na evropskom putu, ali istovremeno neguje dobre odnose sa Kremljom, u državnom vrhu Srbije postoji konsenzus. U javnim nastupima to na istovetan način potvrđuju predsednik Republike Tomislav Nikolić, premijer Aleksandar Vučić i šef diplomatije Ivica Dačić.

Međutim, tokom 2014, u odnosu Kremlja prema državnim čelnicima Srbije pokazale su se pukotine. Evidentno je da predsednik Nikolić održava mnogo intenzivnije kontakte sa ruskim predsednikom Putinom, nego što to važi za „prvog čoveka Srbije“, premijera Vučića. Mediji, inače pod direktnom Putinovom kontrolom, oštro su kritikovali Vučića, što je u dosadašnjim odnosima svakako slučaj bez presedana. Iako je formalni povod za to bilo nezadovoljstvo Moskve što premijer Srbije saraduje sa bivšim britanskim premijerom Tonijem Blerom, nagađalo se da je pravi razlog za to Vučićeva učestala komunikacija sa Amerikom, naročito sa potpredsednikom Džozefom Bajdenom.²⁹

29 „Moskva se ... plaši da se Beograd potpuno okreće Zapadu, a okidač za ovaj medijski napad su dogovori Vučića i potpredsednika SAD... o snabdevanju Srbije američkim gasom“, pisao je Blic, pozivajući se na izvore iz Vlade Srbije; Blic, 23. februar 2015.

Prema pisanju nekih medija koji se pozivaju na diplomatske izvore, tokom septembarskog susreta premijera Vučića i potpredsednika Bajdena u Vašingtonu, američki domaćin je izjavio da mu je poznato da Vučić „mnogo nervira Ruse“.³⁰

Da li u tome ima istine, ne može se pouzdano utvrditi. Takođe, ni koga imaju u vidu neki ruski komentatori kad tvrde da „u Srbiji postoji suprotstavljavanje ruskom prisustvu na veoma visokom nivou“.³¹

Ruski premijer Dmitrij Medvedev je još u aprilu zvanično pozvao premijera Srbije da poseti Moskvu. Novinarima koji su se tim povodom obratili Vučićevom kabinetu, sa pitanjem kad će do posete doći rečeno je da ona „nije planirana za ovu godinu“.³² Krajem leta (u avgustu) došlo je, međutim, do promene: tada je saopšteno da će Vučić zvanično posetiti Moskvu u oktobru (poseta se očekuje krajem meseca).

Kriteriji koje je EU postavila za zemlje kandidate sve više se u Srbiji percipiraju kao svojevrsna ucena i kao hermetičko zatvaranje Balkana. U skladu sa tim, procenjuje se da je Rusija, ma koliko da je daleko i nema razrađen koncept povezivanja, mnogo bliža Srbiji od EU.³³

30 Prema Danas, 19-20. septembar 2015.

31 R magazine, Nedeljnik, septembar 2015.

32 Danas, 15. jun 2015.

33 Dragoljub Anđelković, Samozatiranje: u ime „nacionalnog spasa“, Pečat, 21. decembar 2014.

ZAKLJUČCI

Ruska meka moć još nije dostigla nivo da može postati dominantna u odnosu na zapadne mehanizme koji imaju dugu tradiciju. Takođe, treba imati u vidu da Rusija još uvek nema definisanu spoljnu politiku i da uglavnom deluje prema spoljnim impulsima, a ne shodno vlastitim inicijativama. Ona je uglavnom fokusirana na prestiž u manevrisanju između Istoka i Zapada.

Treba očekivati da će ruska „meka moć“ sigurno rasti i da će biti sve osmišljenija i nije isključeno da, u odsustvu zapadnog prisustva može da ima sve veći odjek među građanima Srbije.

Nesposobnost aktuelne elite da iznese neophodne reformske mere sve više će ići na ruku ruskoj orijentaciji. Unutar Srpske napredne stranke (SNS) će najverovatnije doći do rascepa upravo na toj liniji.

Neophodno je više i maštovitije promovisati evropske vrednosti koje, u suštini štite interese svakog pojedinca. Jer, nije pitanje samo kome će se Srbija okrenuti već je reč o neophodnosti političkih i drugih reformi koje će obezbediti stabilnost i prosperitet društva.